

Sygn. akt III AUa 467/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Janina Kacprzak

Sędziowie: SSA Beata Michalska (spr.)

SSA Joanna Baranowska

Protokolant: sekretarz sądowy Małgorzata Matusiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 października 2015 r. w Ł.

sprawy **R. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddziałowi w Ł.**

o prawo do emerytury

na skutek apelacji R. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Sieradzu

z dnia 11 lutego 2015 r. sygn. akt IV U 1053/14

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Sieradzu do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania za drugą instancję .

Sygn. akt III AUa 467/15

UZASADNIENIE

Wnioskodawca R. K. w dniu 26 listopada 2014r. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. z 24 października 2014r. , odmawiającej przyznania mu prawa do emerytury w niższym wieku na podstawie art.184 ustawy z 17 grudnia 1988 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t.: Dz.U. z 2015r., poz.748 ze zm.) oraz § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (DZ.U. z 1983r., Nr 8, poz.43). Odwołujący się wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji, przyznanie mu prawa do emerytury. Wskazał poszczególne okresy zatrudnienia, które w jego ocenie , wynoszą ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, ponieważ wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999r., na wymagane 15 lat pracy w szczególnych warunkach, udowodnił 9 lat, 2 miesiące i 28 dni.

Sąd Okręgowy w Sieradzu wyrokiem z 11 lutego 2015r., w sprawie IVU 467/15, oddalił odwołanie.

Rozstrzygnięcie zapadło po następujących ustaleniach faktycznych i prawnych:

R. K., ur. (...), wystąpił w dniu 6 października 2014r. o emeryturę po ukończeniu 60 lat. Decyzją z 24 października 2014r. ZUS odmówił przyznania mu świadczenia, uznając, iż nie wykazał przesłanki 15-stu lat pracy w warunkach szczególnych. W ocenie ZUS, wnioskodawca udowodnił na dzień 1 stycznia 1999r. 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych oraz 9 lat, 2 miesiące i 28 dni stażu pracy w szczególnych warunkach z tytułu zatrudnienia na kolei od 17 kwietnia 1989r. do 31 grudnia 1998r. Nie jest członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego.

Jak ustalił Sąd Okręgowy, w okresie od 10 listopada 1972r. do 17 listopada 1974r. wnioskodawca był zatrudniony w (...) Fabrykach (...) Oddział w Ł.. Od 15 lutego do 15 grudnia 1973r. odbywał zasadniczą służbę wojskową. Do rozpoczęcia odbywania służby wojskowej był zatrudniony na stanowisku stolarza. Natomiast po odbyciu służby wojskowej do końca okresu zatrudnienia w (...) wykonywał pracę lakiernika, polegającą na lakierowaniu elementów meblarskich przy użyciu ręcznego pistoletu natryskowego.

W okresie od 14 grudnia 1977r. do 13 lutego 1978r. oraz od 6 maja do 11 listopada 1978r. wnioskodawca pracował w Spółdzielni Kółek Rolniczych w Ł. w charakterze traktorzysty. Do jego obowiązków należało wykonywanie prac polowych, polegających na opryskach, orce, zbiorze płodów rolnych.

Następnie od 2 grudnia 1980r. do 7 października 1982r. był zatrudniony w Ł. Spółdzielni Mieszkaniowej na stanowisku kierowcy ciągnika. Do obowiązków wnioskodawcy należał wówczas przywóz tarcicy z pobliskich tartaków. Prace te zajmowały wnioskodawcy średnio 1 tydzień w miesiącu. W pozostałych okresach wnioskodawca rozwoził ciągnikiem materiały używane przez zakład pracy do remontu bądź wznoszenia obiektów budowlanych.

Od 13 października 1982r. do 8 października 1984r. R. K. był pracownikiem Pomocniczego Gospodarstwa (...) przy Wojewódzkim Szpitalu (...) w Ł. na stanowisku kierowcy ciągnika. Była to praca związana z funkcjonowaniem gospodarstwa rolnego, polegająca na wykonywaniu upraw polowych.

Dalej w okresie od 11 listopada 1985r. do 31 maja 1986r. wnioskodawca był pracownikiem Spółdzielni (...) w Ł. z siedzibą w G., zajmując stanowisko operatora urządzenia ładunkowego cyklopu oraz traktorzysty. Do obowiązków R. K. należało przede wszystkim wykonywanie czynności załadunkowych materiałów. W tym samym zakładzie pracy wnioskodawca był również zatrudniony w okresie od 16 stycznia 1987r. do 28 lutego 1989 r. Od 17 kwietnia 1989r. do 31 grudnia 1998 r. był zatrudniony na kolei i okres ten został zaliczony przez organ rentowy do prac wykonywanych w warunkach szczególnych.

W ocenie Sądu Okręgowego odwołanie nie jest zasadne , ponieważ na wymagane 15 lat pracy w szczególnych warunkach wnioskodawca wykazał przed Sądem dodatkowo tylko niecały rok , tj. okres pracy w (...) Fabrykach (...) od 16 grudnia 1973r. do 17 listopada 1974r. na stanowisku lakiernika , które może być zaliczone bądź do działu XIV, poz. 17, bądź działu VI, poz. 8, wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 1983r.

W uzasadnieniu stanu prawnego zacytowano art.184 ust.1 i 2 u.e.r.f.u.s. oraz § 4 ust. 1 cyt. rozporządzenia , zgodnie z którym pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A rozporządzenia, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy, w tym, co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

W ocenie Sądu pierwszej instancji za prace w warunkach szczególnych nie można uznać prac wykonywanych przez wnioskodawcę na stanowisku traktorzysty w okresie jego zatrudnienia w Spółdzielni Kółek Rolniczych w Ł., w Ł. Spółdzielni Mieszkaniowej, Pomocniczego Gospodarstwa (...) przy Wojewódzkim Szpitalu (...) w Ł., jako prac wymienionych w dziale VIII, poz. 3, wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. z uwagi na to , że poszczególni ww. pracodawcy nie należą do branży z dziedziny transportu . W ocenie Sądu Okręgowego konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki. Stąd przynależność pracodawcy do określonej gałęzi przemysłu ma znaczenie istotne i nie można dowolnie

z naruszeniem postanowień rozporządzenia wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w tym akcie prawnym.

Nadto w ocenie Sądu Okręgowego, wnioskodawca nie wykazał, aby w okresie zatrudnienia w Spółdzielni (...) w Ł. wykonywał prace określone w dziale VIII, poz. 1, cytowanego wykazu. Przy czym Sąd podkreślił, że prawo do emerytury w wieku obniżonym jest wyjątkiem od zasady nabywania prawa do emerytury w wieku powszechnym, mają charakter szczególny, to oznacza, że przepisy te muszą być wykładane w sposób ścisły i niedopuszczalna jest ich interpretacja rozszerzająca. Dlatego Sąd Okręgowy uznając, iż wnioskodawca nie udowodnił wymaganych 15-stu lat pracy w warunkach szczególnych, na podstawie artykułu 477¹⁴ § 1 k.p.c., odwołanie oddalił.

Apelację wprost od wyroku wniósł osobiście odwołujący się, nie zgadzając się z ustaleniami faktycznymi Sądu Okręgowego odnośnie tego, że nie posiada wymaganego stażu 15 lat pracy w warunkach szczególnych. W jego ocenie sama treść dokumentów w postaci świadectw pracy wskazuje na posiadanie zdecydowanie dłuższego okresu pracy w szczególnych warunkach niż ustalony przez ZUS okres niewiele ponad 9 lat. Wniósł o ponowne rozpoznanie sprawy w przedmiocie ustalenia jego uprawnień do emerytury w niższym wieku.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja odwołującego się jest uzasadniona, a podniesione zarzuty sprowadzające się do wadliwości ustaleń Sądu Okręgowego co do istoty sprawy (przesłanki prawa do emerytury) oraz skutkujące w rezultacie koniecznością przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości wymagały uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Zgodnie z treścią art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2015r., poz. 748 ze zm.) ubezpieczeni urodzeni, jak wnioskodawca, po dniu 31 grudnia 1948 r., uzyskują prawo do emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 tej ustawy, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym oraz mają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy, o którym stanowi art. 27 ustawy, tj. 25 lat dla mężczyzn. Niezbędnym warunkiem jest również nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.) winien wykazać co najmniej 15 lat pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wymienionych w załączniku do przedmiotowego rozporządzenia. Jak wynika z cytowanych przepisów rozporządzenia i ukształtowanego na ich tle orzecznictwa Sądu Najwyższego, praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 325; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75 i z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, OSNP 2010 nr 23-24, poz. 281).

W świetle powołanych przepisów istotą sporu w niniejszej sprawie była analiza charakteru pracy ubezpieczonego na różnych stanowiskach i na rzecz całego szeregu różnych pracodawców z punktu widzenia uprawnień emerytalnych i możliwości ich zakwalifikowania pod którąś z pozycji wymienionych w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Nie jest możliwe zweryfikowanie poprawności zastosowania przepisów prawa materialnego, bez prawidłowego ustalenia stanu faktycznego (wyroki Sądu Najwyższego z: 11 kwietnia 2006 r., I PK 164/05, Monitor Prawa Pracy 2006 nr 10, s. 541; 9 lutego 2007 r., I PK 222/06, OSNP 2008 nr 11-12, poz. 159; 9 maja 2008 r., II PK 316/07, OSNP 2009 nr 19-20, poz. 250; 16 czerwca 2011 r., I PK 272/10, LEX nr 1001283; 4 kwietnia 2013 r., II PK 237/12, LEX nr 1350016; 19 lutego 2014 r., II PK 130/13, LEX nr 1460978). Rolą sądu rozpoznawczego jest prowadzenie postępowania dowodowego zgodnie z regułami wyrażonymi w przepisach

kodeksu postępowania cywilnego. Istotne naruszenia zasad procedowania, jeżeli mogło mieć wpływ na wynik sprawy, stanowi ważną wadę, nad którą nie można przejść obojętnie.

W odwołaniu wnioskodawca wskazał cały szereg poszczególnych okresów zatrudnienia, które w jego ocenie należy zaliczyć do pracy w warunkach szczególnych bez wskazania dowodów na potwierdzenie prawdziwości swoich twierdzeń. Sąd Okręgowy, jak wynika z treści elektronicznego zapisu przebiegu rozprawy z 11 lutego 2015r. (1.30-3.07 min. na płycie CD –k.39 akt sprawy) , niezgodnie z zasadą z art.5 k.p.c. , nakazującą w razie uzasadnionej potrzeby udzielanie stronom postępowania występującym w sprawie bez profesjonalnego pełnomocnika niezbędnych pouczeń co do czynności procesowych, nie pouczył wnioskodawcy o treści art. 232 k.p.c. i negatywnych konsekwencjach braku inicjatywy dowodowej strony. Przy czym, jak wynika ze stanowiska strony, zaprezentowanego przed Sądem pierwszej i drugiej instancji, jest on osobą nieporadną, mającą problemy z prawidłowym zrozumieniem przekazywanych treści i odpowiedzi na zadane pytania. Wnioskodawca nie potrafił na rozprawie przed sądem pierwszej instancji sprecyzować swojego stanowiska odnośnie wskazania wniosków dowodowych. Jednakże na pytanie Sądu Okręgowego, dotyczące wniosku o przesłuchanie świadków na sporne okoliczności, wnioskodawca wskazał na możliwość powołania dwóch świadków, informując jednocześnie o problemach z ich stawiennictwem ze względu na odległość od Sądu (jeden świadek zamieszkuje w G.) i stan zdrowia drugiego świadka (po wypadku), co jednak nie stanowi przeszkody do przeprowadzenia dowodów w myśl art.235§1 k.p.c. i art.263 k.p.c. (możliwość przesłuchania świadka przez sąd wezwany w G. lub sędziego wyznaczonego w miejscu, gdzie świadek przebywa) , o czym strona winna być pouczona w trybie art.5 k.p.c.

Jednocześnie Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca nie udowodnił, aby pracował w warunkach szczególnych w okresie zatrudnienia w Spółdzielni (...) w Ł. z/s w G. od 11 listopada 1985r. do 31 maja 1986r. na stanowisku operator urządzenia ładunkowego (...) – traktorzysta oraz od 16 stycznia 1987r. do 28 lutego 1989r. jako ładowacz i kierowca ciągnika, tj. w sumie okres 2 lat, 8 miesięcy i 4 dni . Na okoliczność tego zatrudnienia nie zostało przeprowadzone żadne postępowanie dowodowe . Sąd zwracając się o akta osobowe z poszczególnych wskazanych w odwołaniu okresów pracy, pominął ww. zatrudnienie (zarządzenie na k.7 akt) . Jednocześnie wskazane w świadectwie pracy stanowiska , w zależności od rodzaju wykonywanych obowiązków (co nie zostało ustalone) , mogą spełniać przesłanki pracy w warunkach szkodliwych wymienionej w wykazie A, stanowiącym załącznik do cyt. rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r., dziale VIII, poz. 1 lub 3.

Uwzględniając do okresów pracy w szczególnych warunkach zatrudnienie wnioskodawcy na stanowisku lakiernika w (...) od 3 stycznia 1974r. (a nie – jak ustalił Sąd Okręgowy – od 16 grudnia 1973r.) do 17 listopada 1974r., Sąd Okręgowy nie rozważył, czy w jego ocenie nie zachodzą przesłanki uzasadniające zaliczenie do okresu pracy w szczególnych warunkach nadto zasadniczej służby wojskowej od 15 lutego do 15 grudnia 1973r. Nie dokonał też analizy, czy nie zachodzą podstawy prawne do zaliczenia wnioskodawcy do uwzględnionego przez ZUS okresu pracy w szczególnych warunkach na kolei, okresów pobierania zasiłków chorobowych po dniu 14 listopada 1991 r. (a przed dniem 1 lipca 2004 r.). Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2010 r., II UK 313/09 (OSNP 2011/19-20/260), osiągnięcie do 1 stycznia 1999 r. okresu pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust.1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących od dnia 1 lipca 2004 r. W niniejszej sprawie , jak wynika z karty przebiegu zatrudnienia (na k.36 akt emerytalnych ZUS) , organ rentowy wyłączył z okresu stażu w szczególnych warunkach od 17 kwietnia 1989r. do 31 grudnia 1998r. , wynoszącego łącznie 9 lat, 8 miesięcy i 14 dni, okresy nieskładkowe, ustalając ostatecznie staż pracy w szczególnych warunkach za ww. okres na 9 lat, 2 miesiące i 28 dni.

W rezultacie okres, który ustalił Sąd Okręgowy wyniósł około 10 lat (w poczynionych ustaleniach faktycznych uchylił się od wskazania konkretnie, jak długi jest okres stażu w szczególnych warunkach , który uznał za udowodniony) . Jednak przy jego ustalaniu zupełnie pominięto rozważenie zasadności uwzględnienia okresu zasadniczej służby wojskowej (9 miesięcy, 29 dni) i okresów nieskładkowych wymienionych wprost w świadectwie pracy . Nie dokonano ustaleń, czy były to okresy niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby (prawie 6 miesięcy) . Jak wyżej

podniesiono, nie zostało też przeprowadzone postępowanie dowodowe na okoliczność spornego okresu pracy 2 lat, 8 miesięcy i 4 dni w Spółdzielni (...). Tym samym Sąd Okręgowy przy ustalaniu stanu faktycznego wadliwie pominął dokonanie jakichkolwiek ustaleń co do okresu wynoszącego łącznie około 4 lat i w rezultacie uchylił się od dokonania oceny, czy zachodzą podstawy z art.184 u.e.r.f.u.s. i § 4 ust.1 pkt 1 i 3 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. do zaliczenia wskazanych okresów do stażu pracy w warunkach szczególnych, mających wpływ na ustalenie prawa do żądanego przez stronę świadczenia.

Jednocześnie Sąd Okręgowy uznał, że pozostałe sporne okresy zatrudnienia wnioskodawcy na stanowisku kierowcy ciągnika nie spełniają warunku z cyt. §4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r., ponieważ nie można go przyporządkować do prac wymienionych w wykazie A stanowiącym załącznik do cyt. rozporządzenia. Według Sądu Okręgowego, nie ma podstaw prawnych do zaliczenia pracy wnioskodawcy na stanowisku kierowcy ciągnika do prac wymienionych w wykazie A, dziale VIII, poz.3, ponieważ nie były to prace wykonywane w branży transportowej. Sąd Okręgowy uzasadniając swoje stanowisko, argumentował, że „usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości do oddzielnych działów oraz poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe, gdyż należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym i większym w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione.” Ta argumentacja jest prawidłowa, ale nie odnosi się do ustalonego w sprawie stanu faktycznego. W sporze są okresy pracy wnioskodawcy na stanowisku kierowcy ciągnika: w Spółdzielni Kółek Rolniczych w Ł. (od 14 grudnia 1977r. do 13 lutego 1978r. oraz od 6 maja do 11 listopada 1978r., tj. 8 miesięcy i 8 dni), w Ł. Spółdzielni Mieszkaniowej (od 2 grudnia 1980r. do 7 października 1982r., tj. 1 rok, 10 miesięcy i 7 dni) oraz w Pomocniczym Gospodarstwie (...) przy Wojewódzkim Szpitalu (...) w Ł. (od 13 października 1982r. do 8 października 1984r., tj.1 rok, 11 miesięcy i 27 dni). W oparciu o przesłuchanie strony i akta osobowe Sąd Okręgowy ustalił, że w (...) i Gospodarstwie (...) przy (...) wnioskodawca wykonywał typowe prace polowe. Natomiast w trakcie zatrudnienia w (...) do obowiązków wnioskodawcy, wg ustaleń Sądu Okręgowego, należał przywóz tarcicy z pobliskich tartaków i rozwożenie ciągnikiem materiałów budowlanych („używanych przez zakład pracy do remontu bądź wznoszenia obiektów budowlanych”). Odnosząc się już tylko do tego ostatniego okresu w wymiarze prawie 2 lat, wg ustaleń Sądu Okręgowego, wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał obowiązki kierowcy ciągnika w transporcie. Dział VIII odnoszący się do prac wykonywanych w transporcie (i łączności) z powodu swojej specyfiki nie może być interpretowany zbyt wąsko, jak to proponuje Sąd Okręgowy, tj. że odnosi się do prac wykonywanych zasadniczo tylko na rzecz przedsiębiorstw transportowych (z tego powodu nie uznano pracy wnioskodawcy jako kierowcy ciągnika w (...)). Dział gospodarki, jakim jest transport, nie odnosi się do poszczególnej, wyróżniającej się określoną specyfiką (zwłaszcza chodzi tu o narażenie na czynniki szkodliwe) gałęzi przemysłu (jak np. hutnictwo, górnictwo, energetyka, chemia itd.), tylko do całej sfery działalności gospodarczej występującej w ramach zasadniczo wszystkich gałęzi gospodarki – przemysłu, rolnictwa, budownictwa, usług itd. Przy uwzględnieniu argumentacji Sądu Okręgowego (tj. koniecznej przynależności pracodawcy do branży transportowej) należałoby uznać, że kierowcy samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze powyżej 3,5 tony, pracujący w firmach budowlanych, spożywczych, rolniczych itp., nie będą objęci wykazem prac w szczególnych warunkach, a jest to stanowisko w orzecznictwie odosobnione. W przypadku kierowców ciągników spór sprowadza się zasadniczo do rozstrzygnięcia innej kwestii, którą Sąd Okręgowy pominął, czy ustawodawca uwzględnił w wykazie A, dziale VIII, pod poz.3 prace polowe kierowców ciągników. W tym miejscu Sąd Apelacyjny podziela stanowisko wyrażone w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2013r., I UK 172/13, nr LEX 1467147, że wymienienie w wykazie A, dziale VIII, pod pozycją 3 prace kierowców ciągników i kombajnów nie oznacza, że należy uznać za pracę w szczególnych warunkach kierowanie tymi pojazdami przy jakichkolwiek zadaniach, a nie tylko transportowych. Prace uznane za wykonywane w warunkach szczególnych bez względu na miejsce i rodzaj zostały bowiem wymienione w dziale XIV wykazu A zatytułowanym "prace różne". Tak zostały ujęte np. prace przy spawaniu czy naprawie pomp wtryskowych. Inne działy wykazu obejmują wymienione w nich prace w powiązaniu z rodzajami zakładów pracy lub ich częściami. Nie można uznać, że praca kierującego ciągnikiem jest zawsze pracą "w transporcie", nawet jeżeli kierujący niczego nie transportuje, lecz wykonuje przy pomocy ciągnika typowe prace polowe. Zdaniem Sądu Najwyższego, umieszczenie wskazanych stanowisk w dziale VIII w transporcie i łączności, mimo ujęcia pracy traktorzysty, kombajnisty lub pojazdu gąsienicowego odrębnie od pracy kierowcy samochodów ciężarowych, autobusów i pojazdów specjalistycznych, łączy szkodliwość tejsze pracy

nie z faktem prowadzenia tych pojazdów, lecz z faktem ich prowadzenia przy uwzględnieniu specyfiki "technologii" pracy w transporcie i obciążeń psychofizycznych związanych z uczestnictwem takich pojazdów w ruchu publicznym. Obciążeń, których nie ma, jak uznał ustawodawca, przy wykonywaniu prac na wskazanych stanowiskach w rolnictwie, gdzie dominują prace polowe. A zatem w ocenie ustawodawcy, uciążliwość pracy traktorzysty nie wynika z samej specyfiki pracy kierowcy ciągnika niezależnie od tego, na czym ta praca polega, tylko z zagrożeń związanych z pracą na tym stanowisku w transporcie. Niewątpliwie zaś prace polowe należą do typowych prac rolniczych i nie mają żadnego związku z ruchem drogowym i transportem. W stanie faktycznym, na gruncie którego zapadł cyt. wyrok Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2013r., nie uwzględniono do okresu pracy w warunkach szczególnych zatrudnienia ubezpieczonego na stanowisku traktorzysty w Spółdzielni Kółek Rolniczych, ale tylko w zakresie wykonywania przez niego prac polowych. Nie kwestionowano natomiast prawa do uwzględnienia do stażu pracy wymienionej w wykazie A, dziale VIII, pod poz.3 zatrudnienia w (...) na stanowisku traktorzysty wykonującego prace transportowe.

Reasumując, rację ma apelujący, domagając się „ponownego rozpoznania jego sprawy”. Sądowi odwoławczemu przypisano funkcję rozpoznawczą, ograniczając tym samym jego uprawnienia kontrolne. W rezultacie sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę, a nie apelację. Wyrazem tak ukształtowanego wzorca jest zredukowanie przypadków, w których sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania. Oznacza to, że wykładnia art. 386 § 4 k.p.c. nie może mieć charakteru rozszerzającego. Wskazówka ta dotyczy przede wszystkim przesłanek odnoszących się do "nierozpoznania przez sąd istoty sprawy" oraz wymogu "przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości". W pewnych wypadkach sąd odwoławczy (mimo zdeterminowania jego roli funkcją rozpoznawczą) nie powinien jednak orzekać merytorycznie. Sytuacja taka ma miejsce, gdy procedowanie sądu pierwszej instancji dotknięte jest tego rodzaju wadą, że włączenie się przez sąd odwoławczy do rzeczowego rozpoznania sprawy nie jest możliwe. W takim wyjątkowym wypadku przewidziano dla sądu drugiej instancji uprawnienia kasatoryjne. Sąd odwoławczy, w ramach apelacji pełnej dokonuje samodzielnie subsumpcji prawa, nie jest w tym zakresie związany poglądami wyrażonymi przez sąd niższej instancji. Wymóg przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., weryfikowany jest z punktu widzenia sądu drugiej instancji. Dlatego niemiarodajne dla tej przesłanki jest podejście ilościowe, akcentujące, że postępowanie dowodowe w jakiejś części zostało przez sąd pierwszej instancji zrealizowane. Znaczenie ma tylko to, czy dowody te są przydatne dla wyjaśnienia istoty sprawy (w tym wypadku prawa do emerytury). W razie odpowiedzi negatywnej dopuszczalne jest uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, z uwagi na konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 25 czerwca 2015r., III AUa 1830/14, LEX nr 1770821).

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy uchylił się od zbadania kluczowej dla sprawy przesłanki stażu pracy w warunkach szczególnych, wskazanej w art. 184 u.e.r.f.u.s. i cyt. rozporządzeniu z 1983r., warunkującej w tym wypadku nabycie prawa do emerytury w niższym wieku. W rezultacie konieczne jest przeprowadzenie w całości postępowania dowodowego dotyczącego zasadniczego spornego okresu zatrudnienia w Spółdzielni (...) w S. Oddział Terenowy w Ł. z/s w G., jak też rozważenie zasadności zaliczenia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu wykonywania pracy na stanowisku kierowcy ciągnika w Zakładzie (...) oraz okresów nieskładkowych wyszczególnionych w świadectwie pracy z 28 stycznia 2015r. (na k.64 akt sprawy). Ponadto do apelacji wnioskodawca załączył oświadczenie pisemne, (na k.61 akt sprawy), że w okresie zimowym w trakcie zatrudnienia w (...) w Ł. pracował przy „sypaniu dróg”. Sąd pierwszej instancji ustalił natomiast w oparciu o przesłuchanie strony, że w okresie tego zatrudnienia „do jego obowiązków należało wykonywanie prac polowych, polegających na opryskach, orce, zbiorze plodów rolnych”. Przy czym bez wpływu na ustalenia Sądu pozostawał fakt, że w jednym wypadku chodzi o okres od 14 grudnia 1977r. do 13 lutego 1978r. Sąd Okręgowy nie wyjaśnił, jakie prace polowe wnioskodawca mógł wykonywać od połowy grudnia do połowy lutego, a ustalenie, że w tym czasie wykonywał typowe prace polowe (orka, opryski, zbiory) pozostaje w sprzeczności z zasadami logiki i doświadczenia życiowego. W rezultacie w zakresie zatrudnienia w (...), ale też w Gospodarstwie (...) przy (...), zachodziłaby potrzeba poczynienia dodatkowych ustaleń odnośnie charakteru pracy wnioskodawcy na stanowisku traktorzysty w okresach zimowych – w przypadku gdyby okresy te mogły mieć wpływ na ustalenie prawa do emerytury. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd pierwszej instancji przeprowadzi dowody zaoferowane przez ubezpieczonego, po pouczeniu go w trybie art.5 k.p.c. o treści art.232 k.p.c, jak też w

razie konieczności – po pouczeniu go o treści art.117§1 i 2 k.p.c. oraz poinformuje stronę o możliwości przesłuchania świadków z uwzględnieniem art.235§1 k.p.c. i art.263 k.p.c. , ustali, czy istnieją przesłanki do zaliczenia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zasadniczej służby wojskowej, nieuwzględnionych przez ZUS okresów pracy na kolei, co umożliwi prawidłowe zastosowanie przepisów prawa materialnego. Ponieważ zachodziła potrzeba przeprowadzenia w całości postępowania dowodowego na okoliczności mające zasadnicze znaczenie w sprawie, na podstawie art.386§4 k.p.c. zaistniała podstawa do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, jak też rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego (art.108§2 k.p.c.).

Przewodnicząca: Sędziowie: